

ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ, ЗАВДАНОЇ ВНАСЛІДОК КОРУПЦІЙНИХ ДІЯНЬ У ГАЛУЗІ ОСВІТИ

НІЖИНСЬКИЙ Сергій Сергійович - Київ, здобувач кафедри цивільно-правових дисциплін Навчально-наукового інституту права та психології Національної Академії внутрішніх справ

УДК 347.53

Проанализирован ряд нормативно-правовых актов, регулирующих отношения по возмещению вреда, причиненного в результате коррупционных деяний в отрасли образования, а также внесен ряд предложений с действующим законодательством Украины.

Ключові слова: *корупційні діяння, відшкодування, шкода.*

На жаль, на сьогоднішній день у нашому суспільстві склалося враження, що проблема, пов'язана з корупцією в освіті, не переможна.

Тому нам би хотілося в даній статті проаналізувати місце і роль корупції в освіті, причини її появи, механізми розростання, оскільки ми є свідками того, що вона роз'їдає основи суспільства, та ті наслідки, до яких вона призводить досягли катастрофічних розмірів.

Аналіз останніх досліджень

Питання відшкодування шкоди, завданої внаслідок корупційних діянь у галузі освіти, дуже мало досліджуються науковцями. Основні наукові праці присвячені дослідженню загальних питань цивільно-правової відповідальності: Б.С. Антимонова, Б.Т. Безлепкіна, А.М. Белякова, С.Н. Братуся, О.С. Іоффе, Н.С. Малеїна, М.Я. Мариніної, Г.К. Матвєєва, В.Т. Нора, В.А. Рясенцева, В.Т. Смирнова, А.А. Собчак, Є.О. Суханова, В.А. Тархова, Ю.К. Толстого, Є.А. Флейшица, М.Д. Шаргородського, А.М. Ерделевского, К.Б. Ярошенко та інших. [8; 1]

Постановка проблеми

На сьогодні, у Законі України «Про освіту» відсутня норма, яка б регламентувала особливості такого відшкодування. Проект Закону України «Про внесення змін до Цивільного кодексу України (щодо відшкодування шкоди, завданої внаслідок корупційних діянь), метою якого є підвищення рівня захищеності юридичних та фізичних осіб, яким було завдано шкоди внаслідок корупційних діянь, шляхом надання їм права на компенсацію, який і досі залишився поза увагою, також не містить відповідної норми.

Виклад основного матеріалу

Досліджуючи найбільш характерні прояви корупції у сфері освіти, ми бачимо, що відбувається практично щорічне подвоєння кількості порушених кримінальних справ за фактами корупції в сфері освіти. [10; 1]

Найбільш характерними видами злочинів, пов'язаних з корупцією у сфері освіти, є наступні:

- одержання хабара за вступ до вищого навчального закладу. Це найпоширеніша форма зловживань. За деякими оцінками тут криється 80% злочинів;
- репетиторство викладачами вузів і членами екзаменаційних комісій;
- одержання хабара за здачу іспитів і заліків у закладах середньої та вищої професійної освіти;
- одержання хабара за укладення договору оренди приміщень в освітній

установі і перевищення посадових повноважень шляхом незаконної здачі в оренду державного майна;

- продаж дипломів та атестатів особам, що не пройшли навчання в освітній установі;
- одержання хабара за влаштування дітей у дитячі садки та загальноосвітні школи.

Яка статистика корупції в освіті?

«Чорні» обороти у вищій освіті нашої країни становлять близько 1 млрд. дол на рік. За даними ЮНЕСКО, у нашій країні підготовка до престижного вищого навчального закладу обходиться в 10,000 доларів США при середній зарплаті 100 доларів США. [6; 1]

У доповіді ЮНЕСКО про ситуацію в освіті стверджується, що хабарництво і корупція завдають шкоди навчальним закладам в усьому світі. Організація ООН з питань освіти, науки і культури заявляє, що шахрайство в школах і вузах по всьому світу обходиться в мільярди доларів і створює небезпеку для майбутнього сучасної молоді.

Не секрет, що корупція процвітає в області виділення грантів та стипендій, продаються оцінки, дипломи та місця у вузах. При цьому такі злочини, як торгівля оцінками і дипломами, частіше відбуваються в Сполучених Штатах, ніж в країнах, що розвиваються. Основні проблеми в галузі вищої освіти, за словами авторів доповіді, пов'язані, як правило, з фальшивими університетами, продажем дипломів і хабарами за акредитацію або реєстрацію вузів. Так, з 2000 по 2004 р. кількість незареєстрованих інститутів і університетів, що пропонують фактично фальшиві дипломи через Інтернет, збільшилася з 200 до 800. [6; 14]

Українські чиновники, наприклад, визнали, що в 2005 р. більшості з 175 приватних вузів країни довелося вдатися до тієї чи іншої форми хабара, щоб отримати державну акредитацію.

Вивчивши ситуацію більш ніж в 60-ти країнах, фахівці ЮНЕСКО зробили висновок, що в багатьох з них дуже високий рівень незаконного використання коштів, призначених для шкіл. До 80% коштів.

Вирішення проблем, що накопичилися експерти ЮНЕСКО вбачають у зміцненні систем контролю, поліпшенні якості управління та навчанні майбутніх поколінь етиці, щоб викоринити корупцію. Приводяться в приклад країни, яким вдалося в деякій мірі подолати проблему корупції. Так, в Азербайджані хабарі за вступ до ВНЗ припинилися після введення комп'ютерної системи, що не дозволяє змінювати оцінки абітурієнтів. В Уганді кількість коштів, що не доходять до шкіл, скоротилася з 87 до 15% завдяки тому, що місцевим громадам стали надавати набагато більше інформації про виділені засоби, а також про заходи, що приймаються проти корумпованих чиновників.

Що є приводом для порушення кримінальних справ про хабарництво в освіті?

Приводом для порушення кримінальних справ про хабарництво в освіті в 70% випадків з'явилися заяви студентів. Щорічно більше 1000 студентів у нас звільняються від кримінальної відповідальності згідно зі ст. 45 КК України, як такі, що після вчинення злочину щиро покалися, активно сприяла розкриттю злочину.

До вирішення цієї проблеми треба підходити комплексно. Необхідно постійне поширення інформації про реальні масштаби корупції, про шкоду, яку несе суспільство і держава в результаті корупції, про інші її негативні наслідки, про причини, що її породжують. Важливо формувати протидію хибним уявленням про корупцію в суспільній свідомості. У цій якості повинні фігурувати приклади успішних антикорупційних справ в Україні.

Необхідно протидіяти корупції у вищій освіті. Це зажадає зміни принципів фінансування вищої школи. Треба створити спеціальне державне підрозділ по боротьбі з корупцією в освіті, запросивши туди колишніх ректорів, керівників органів управління освітою.

Слід здійснити аналіз і коригування законодавства з метою мінімізації корупційних проявів у сфері освіти, зокрема, видається доцільним ввести відповідну норму до Кримінального Кодексу України [7; 2], що забороняє репетиторство викладачам

ВНЗ і членам екзаменаційних комісій. А також внести до Цивільного Кодексу [5; 1] та Закону «Про освіту» [4; 4] зміни та доповнення, що стосуються відшкодування шкоди, завданої внаслідок корупційних діянь у галузі освіти, виклавши норму такого змісту:

«Стаття 67. Відшкодування шкоди, завданої внаслідок корупційних діянь в галузі освіти.

1. Особи, що навчаються, а також батьки (законні представники) неповнолітніх учнів мають право вимагати відшкодування шкоди, завданої внаслідок корупційних діянь у галузі освіти.

Під шкодою, завданою внаслідок корупційних діянь в галузі освіти, у цій статті розуміється шкода, завдану внаслідок корупційних дій працівниками організацій, що здійснюють освітню діяльність, вимог, встановлених державним освітнім стандартом, освітніми стандартами, що встановлюються університетами, і (або) освітньою програмою.

2. Особи, що навчаються, а також батьки (законні представники) неповнолітніх учнів, яким завдано шкоди внаслідок корупційних діянь працівниками освіти, за своїм бажанням вправі вимагати від організації, що здійснює освітню діяльність, та за її рахунок:

1) проходження повторного навчання в необхідному обсязі в цій же організації;

2) проходження повторного навчання в необхідному обсязі в іншій організації, що здійснює освітню діяльність, яка має відповідну ліцензію і державну акредитацію та реалізує тотожні або близькі за змістом освітні програми в рамках одного і того ж державного освітнього стандарту;

3) виплати сумірною грошової компенсації без проходження повторного навчання.

При цьому особи, що навчаються, а також батьки (законні представники) неповнолітніх учнів мають право вимагати також повного відшкодування матеріальної та моральної шкоди, завданої внаслідок корупційних діянь.

3. Рішення про відшкодування шкоди, завданої внаслідок корупційних діянь, приймає суд за заявою осіб, що навчаються, а

також батьків (законних представників) неповнолітніх учнів, якщо організація, що здійснює освітню діяльність, не визнає і не відшкодує завдану шкоду у добровільному порядку.

4. У разі припинення діяльності організації, що здійснює освітню діяльність, а також у випадках анулювання відповідної ліцензії, позбавлення її державної акредитації, закінчення терміну дії свідоцтва про державну акредитацію організація, що здійснює освітню діяльність, зобов'язана повністю відшкодувати сплачену замовником вартість освітніх послуг з реалізації відповідної освітньої програми.

5. Правила цієї статті поширюються також на індивідуальних підприємців, у тому числі осіб, які здійснюють індивідуальну педагогічну діяльність.»

Висновок. Важливим у боротьбі з корупцією у галузі освіти є прийняття відповідних законів з метою виховання молоді і переконання в тому, що успішність кар'єри випускника вузу не залежить від ступеня залученості у корупцію, а тільки від реальної підготовленості за своєю спеціальністю, оскільки на сьогоднішній день громадяни й досі нерідко переоцінюють корупцію як інструмент досягнення потрібної мети.

Література

1. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. зі змінами, внесеними Законом України від 8 грудня 2004 року № 2222-ГУ – К., 2006. – 112 с.

2. Про засади запобігання і протидії корупції: Закон України від 7 квітня 2011 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 3206-VI.

3. Закон України про боротьбу з корупцією // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1995, N 34, ст. 266

4. Закон України «Про освіту» // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1991, N 34, ст.451

5. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003р. // Голос України. — 2003. — № 45–46. — 12.03.2003 р.; № 47–48. — 13.03.2003 р.

6. Доповідь «Корупція в школах і

АНОТАЦІЯ

Проаналізовано ряд нормативно-правових актів, що регулюють відносини щодо відшкодування шкоди, завданої внаслідок корупційних діянь у галузі освіти, а також внесено ряд пропозицій до діючого законодавства України

SUMMARY

We analyzed a number of regulations governing the relations regarding damages caused due to corruption in the field of education and made a number of proposals to the current legislation of Ukraine

університетах: пропозиції щодо вирішення проблеми» (Corrupt Schools, Corrupt Universities: What Can Be Done?), підготована Міжнародним інститутом планування освіти (International Institute for Educational Planning) // <http://www.ifap.ru/rf/2007/070607a.htm>

7. Кримінальний Кодекс України від 01 вересня 2001 року // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, N 25-26, ст.131

8. Гвоздецький В.Д. Проблеми законодавчої регламентації настання цивіль-

но-правової відповідальності за корупційні правопорушення / В.Д. Гвоздецький, О.О. Лов'як, С. Братков // Вісник Академії управління МВС.– 2008. №3. – С. 19-30.

9. Заїка Ю.О. Українське цивільне право: Навч. посіб. / Ю.О. Заїка. –К.: Істина, 2005. – 312 с.

10. Мельник М.І. / Науково-практичний коментар Закону України «Про боротьбу з корупцією» / М.І. Мельник, А.І. Редька, М.І. Хавронюк. – К: Атіка, 2003. – 320 с.